

สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน
WOMEN AS MOTHER IN ACCORDANCE WITH THE BUDDHIST
DOCIRINE IN THE CURRENT THAI SOCIETY

นางสาวมณีรัตน์ อุดม

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์ิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

นางสาวมณีรัตน์ อุดม

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Women as Mother in a Accordance with The Buddhist
Docirine in the Current Thai Society**

Miss Manirat Udom

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ)

กรรมการ

(พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา)

กรรมการ

(รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์)

กรรมการ

(พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา,ผศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ประธานกรรมการ

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา,ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวณิรัตน์ อุดม)

- ชื่อคุณิพนธ์ : สตรีฐานะมารดาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน
- ผู้วิจัย : นางสาวมณีรัตน์ อุดม
- ปริญญา : พุทธศาสตรคุณิบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์
- : รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์.ป.ธ.๗, พธ.บ.(ปรัชญา),
M.A.(Buddhist Studies), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ผศ.ดร. ป.ธ.๖, พธ.บ.(ศาสนา),
M.A.(Sanskrit),PH.D. (Pali & Theravāda)
- วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

คุณิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาสตรีฐานะมารดาในสังคมปัจจุบัน ๓) เพื่อเสนอรูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คุณิพนธ์นี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารหลักคือพระไตรปิฎก เอกสารรองคือ วรรณกรรม ธรรมบท รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วรวบรวม เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า สตรีฐานะมารดาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ หญิงผู้ให้กำเนิดบุตร เมื่อให้กำเนิดบุตรแล้วได้ชื่อว่ามารดา(มาตา) และมารดา (รวมเอาบิดาด้วย) ได้ชื่อว่า ทิศเบื้องหน้า เพราะเป็นผู้มีอุปการะแก่บุตรมาก่อน คือท่านผู้อนุเคราะห์แก่บุตร ๕ ประการคือ ๑) ห้ามปรามจากความชั่ว ๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓) ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๔) หากคู่ครองที่เหมาะสมให้ ๕) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร หากกล่าวถึงบทบาทที่มีต่อบุตรมี ๒ บทบาทคือ บทบาททางธรรม เป็นการห้ามปรามจากความประพฤติชั่วทางกาย วาจา และใจ นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่บุตร และบทบาททางโลกเป็นการให้ศึกษาศิลปวิทยาการต่าง ๆ หากคู่ครองที่เหมาะสมมอบทรัพย์สมบัติในโอกาสอันควร ซึ่งเป็นการให้บุตรมีวิชาความรู้และสามารถดำเนินชีวิตเป็นสัมมาชีวะ ติดตัวไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต

สตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบัน สตรีหมายถึง ผู้หญิง,เพศหญิง,สตรีเพศ ที่มีความสำคัญที่จะนำพาครอบครัว สังคม ประเทศชาติไปสู่การพัฒนาที่มีความสุข ปราศจากปัญหาบทบาทของสตรีในสังคมไทย ได้แก่ ๑) ความเป็นแม่ ๒) ความเป็นแม่บ้าน ๓) ความมีเอกลักษณ์ของกุลสตรีไทย และ ๔) ความใฝ่ฝักฝนสู่ความเป็นภาวิตชน ส่วนบทบาทของสตรีฐานะมารดา ได้แก่ ๑) บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร ๒) บทบาทด้านการแก้ปัญหา ๓) บทบาทด้านการหาเลี้ยง

ครอบครัว และ ๔) บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างทางสังคม นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดจากสตรีฐานะมารดาในสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ๑) ปัญหาเกิดจากความเครียดทางอารมณ์ ๒) ปัญหาที่เกิดจากการคลอดบุตรซึ่งปราศจากความช่วยเหลือจากทางการแพทย์ ๓) ปัญหาการตั้งครร์ร์ที่ไม่พร้อม ๔) ปัญหาความยากจน

รูปแบบของสตรีฐานะมารดาที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมารดาในปัจจุบันคือบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะปลูกฝัง แนวคิด เจตคติและค่านิยม เกี่ยวกับบทบาทของมารดาให้แก่คนทั้งโลก เพราะมารดาทั้งโลกเป็นผู้อบรมสอนซึ่งจะเป็นพลเมืองของโลกปัจจุบันและอนาคตต่อไป มารดาทั้งหลายจะต้องเริ่มบทบาทในการพัฒนาและปฏิรูปการอบรมสั่งสอนลูกเพื่อปลูกฝังเจตคติให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์แม่ดีเด่นปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้ง ๒๐ คนที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของจังหวัดขอนแก่น ทุกคนมีรูปแบบการอบรมสั่งสอนบุตรตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ใช้หลักทศ ๖ หลักพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และยังพบว่า มารดาบางคนมีการอบรมสั่งสอนบุตรโดยมีศีลห้าเป็นหลักธรรมด้วย กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่พึงประสงค์ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดี แม้ว่าบางคนจะทำงานแต่ก็ไม่ปล่อยปละละเลยหน้าที่ ส่วนบุตรของแต่ละครอบครัวก็ประสบความสำเร็จ เรียนจบ ทำงานในตำแหน่งที่ดีตามความคาดหวัง ทำให้มารดาเกิดความสุข บุตรมีความเข้มแข็งและเป็นคนดีของสังคม ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ของมารดามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

Dissertation Title : Woman as Mother in Accordance with the Buddhist Doctrine
in the Current Thai Society

Researcher : Miss Maneerat Udom

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc.Prof.Dr.Sowit Bamrungphak, Pali VII,
B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phramaha Daosayam Vajirapañño, Asst.Prof.Dr.
Pali VI, B.A.(Religion), M.A.(Sanskrit.),
Ph.D.(Pali&Theravāda)

Date of Graduation : May 30, 2018.

Abstract

The purposes of this dissertation are: 1) to study a woman as a mother in the Buddhist doctrine; 2) to study a woman as a mother in the current society; 3) to present a model of woman as a mother in accordance with the Buddhist doctrine in the current Thai society. This dissertation is qualitative research. The main research document is the Buddhist doctrine, and the secondary research document is Dhammapada Commentary. Moreover, the documents related to Buddhism are included as the data source. The related research and the field data are from in-depth interviews, which are collected, edited and presented into the results of descriptive and analytical research.

It is found that the status of mother in the Buddhist doctrine is a mother who is pregnant and gives birth, and they are called “Mata”. Manda and Pida, who support their children, are the direction in front. They help their children in five ways, which are 1) keeping them back from evil 2) training them in virtue 3) teaching them arts and sciences 4) arranging for marriage with a suitable husband or wife and 5) handing over their inheritance to their children in due time. Therefore, their roles are divided into two ways. The first way is the dhamma role. They forbid their children from doing bad things in body, speech and mind, and cultivate good moral traits to

their children. The second way is the secular role. They teach their children arts and sciences, arrange a suitable wife or husband for their children and hand over the inheritance at the proper time. Consequently, the children use their own knowledge to have right livelihood until the end of their life.

A woman as a mother in the current Thai society refers to woman, feminine and female sex. They have an important role to guide their family, society and country to the development with happiness and without any problems. The roles of woman in Thai society consist of 1) maternity 2) housewife 3) the traits of Thai noble lady and 4) a grown and civilized lady. In addition, the roles of mother in Thai society include 1) a moral trainer to a child 2) a problem solver 3) a breadwinner and 4) a good example in society. On the other hand, some Thai women as mothers in the current Thai society face many problems, which are 1) the problems of emotional stress 2) childbearing without medical care 3) unplanned pregnancy and 4) poverty.

A model of woman as a mother in accordance with the Buddhist doctrine is the best model as mother to teach and train the moral concepts and values to all mothers around the world. The roles of mother are responsible for teaching many good things to all citizens around the world. They should have an important role to develop and reform the cultivation, which are suitable for the current state of society.

According to the interviews of outstanding mothers in 2017, there are 20 outstanding mothers, who live in non-municipal and municipal area in Khon Kaen Municipality. They teach and train their children by the principles of Buddhism including 1) the principles of six directions, 2) four sublime states of mind and 3) bases of social solidarity; bases of sympathy; acts of doing favors; principles of service; virtues making for group integration and leadership. Moreover, it is found that some mothers train their children by the five precepts. This is the good example and model. Some of them must earn a living, but they have never abandoned their duty. Each child in a sample family is successful in life. They graduate and get a good job as their family expects. People who are good children and make their mother happy can develop the society. Conclusively, the roles and duty of mother are one of the important parts to solve the problems in the current Thai society.